

סוגיות בדף היומי

מכות כ"ג, ב': "דרש רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתיים וארבעים ושמונה עשה כנגד אבריו של אדם"

כאשר יהיה במצב של "יחיה" ממש, שכל מאורע ומאורע שנעשה בעולם, בין בנעשה בעולם בכלל, ובין באופן פרטי, על הכל יסתכל בהסתכלות של אמונה, לחיות בראייה שהכל ממש מהקב"ה, לחיות את הידיעה של "אין אדם נוקף אצבעו למטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה", כל תנועה ותנועה אפילו נקיפת אצבע, אין שום דבר שגורם לקיומה אלא רק רצונו ית' בהשגחה פרטית. הצדיק שבאמונתו יחיה כל מאורעות שעוברים עליו בימי חייו, בין החלקים הטובים ובין הסבל שעובר, והרעות שרואה, בכולם הוא רואה וחש את האמונה, ולשלמות כזו צריך האדם להגיע שתמיד תמיד לא יסיח דעת מהאמונה, כלשון הכתוב "יחיה"! האמונה היא אצלו מהלך החיים.

זהו בכל התקופות והזמנים, במיוחד בתקופה שלנו שאנחנו חיים בה, אשר היא תקופה מיוחדת, גם בלי הצרות והסבל שיש לנו מן המרצחים, הרי אנו בתקופה מיוחדת שעליה ניבא הנביא מלאכי בסוף נבואתו "חזקו עלי דבריכם אמר ה', ואמרתם מה נדברנו עליך, ואמרתם שווא עבוד אלוקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קודרנית מפני ה' צבקות". כשנתבונן על המצב שלנו כעת, המצב הרוחני, הרי רח"ל שונאי ישראל מתוך העם ישמיעו קולם לאמור שדווקא עבוד אלוקים וכי הלכנו קודרנית מפני ה' צבקות, [אסור לדבר דברי קטרוג אבל הדברים לא נאמרים כדי לקטרג אלא שעל ידי זה נתחזק אנחנו באמונה, וזה ישפיע עליהם ויערה עליהם רוח טהרה], ואף שהרי כל מי ששכל לו יראה ויבין שאין בדבריהם כלום, הלא היום אף לעין אדם אינם יכולים לומר כוחי ועוצם ידי עשה לי שנוכל להתקיים כאן, ומוכח לעין כל שהכל הוא בניסי שמים המרובים, מכל מקום בדבריהם השקריים הם מחלישים את הרבים, והרבה נגרים אחריהם עד למצב של ואנחנו מאשרים זדים. צריך להתחזק ביסוד האמונה, לחיות אמונה. [מן רבי מיכל יהודה לבקוביץ זצוק"ל]

מכות כ"ג, ב': "תרי"ג מצוות נאמרו למשה..."

עצמו, כדי לקבל פרס בעולם הבא. וכבר האריך בזה הרמב"ן בפר' אחרי מות [ויקרא יח, ה] על הפסוק "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", ותרגם אונקלוס ויחי בהון חיי עלמא, והיינו שעל ידי קיום המצוות זוכים לחיי העולם הבא, ומנה שם הרמב"ן כמה דרגות בקיום המצוות לשמן, שכל אדם יש לו חלק בעולם הבא כפי דרגתו וכוונתו בקיום המצוות. וכתב שם כי "העושה המצוות שלא לשמן על מנת לקבל פרס יחיה בהן בעולם הזה ימים רבים בעושר ובנכסים וכבוד, ועל זה נאמר בשמאלה עושר וכבוד ופירשו למשמאלים בה עושר וכבוד. וכן אותם המתעסקים במצוות על מנת לזכות בהן לעולם הבא שהם העובדים מיראה זוכים בכוונתם להינצל ממשפטי הרשעים ונפשם בטוב תלין". והיינו שמי שמקיים את המצוות על מנת לקבל פרס בעולם הזה, זוכה בהן לחיי עולם הזה כשאיפתו, ומי שמקיים כדי לקבל פרס בעולם הבא זוכה בהן לעולם הבא, אבל אין זה עולם הבא מושלם כמו שהיה מקבל אם היה מקיים מאהבה. והדרגות הגבוהות יותר כתב הרמב"ן שם, "העוסקים במצוות מאהבה כדי וקראו, עם עסקי העולם הזה, כעניין הנזכר בתורה [והשיג לכם דיש את ציר" וגו', יזכו בעולם הזה לחיים טובים כמנהג העולם, ולחיי העולם הבא זכותם שלמה שם. והעוזבים כל ענייני העולם הזה ואינם משגיחים עליו כאילו אינם בעלי גוף, וכל מחשבתם וכוונתם בבוראם בלבד כאשר היה העניין באלוה, בהידבק נפשם בשם הנכבד, יחיו לעד בגופם ובנפשם כנראה בכתוב באלוה, וכידוע ממנו בקבלה, וכמו שבא במדרשים בחנוך ובבני העולם הבא העומדים בתחיית המתים", עכ"ד. והיינו שיש הרבה דרגות בקיום המצוות, וכל אחד זוכה לעולם הבא כפי כוונתו בקיום המצוות, ולכן גם בצדיקים שיש להם עולם הבא מצינו בגמ' [ב"ב עה, א] שכל צדיק יש לו מדור לפי כבודו וכל אחד נכוון מחופתו של חברו, וביאר בזה המסילת ישרים בפרק ד' "כי אין זה מטעם הקנאה אשר תפול בחסרי הדעת, אלא מפני ראותו עצמו חסר מן השלמות – מדרגה שהיה יכול להשיגה כמו שהשיגה חברו", והיינו שכל צדיק נכוון בעולם הבא ממה שרואה את חברו שזכה למקום מכובד יותר ממנו, ומצטער על מה שלא השיג גם הוא שלמות בקיום המצוות כמו חברו.

[הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל]

בספר מעלות התורה הביא מאחיו רבינו הגר"א זי"ע שאמר שתרי"ג מצוות אלו הם שורשים המתפשטים לענפים רבים, ובכל מצוה ומצוה נכללו כל התורה וכל המצוות כולן, כללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן. והנה אמרו שם בגמ' עוד "בא דוד והעמידן על אחת עשרה וכו' בא ישעיהו והעמידן על שש וכו' בא מיכה והעמידן על שלוש וכו' בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה", ופירש"י שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל הדורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, והדברים טעונים ביאור הרי אפילו כעת בדור פוחת והולך מוטלת החובה לקיים את כל המצוות כולם, דאורייתא ודרבנן, וכי דוד ישעיהו מיכה וחבקוק הפחיתו מחובת קיום המצוות? ולפי הנראה צריך לפרש עפ"י דברי הגמ' [שבת ס"ג, א'] "א"ר חיינא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבושרין אותו בשורות רעות, שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע". מה הביאור "עושה מצוה כמאמרה"? הפירוש שמעשה המצוה יהיה נעשה רק לשם קיום המצוה, ומתוך יראת הרוממות ומידת האהבה להקב"ה בלי שיתערב בזה מחשבה אחרת, שיהיה נעשה בשלמות נקי לגמרי אפילו ממחשבה של קבלת שכר. ולפי זה יש לפרש דברי חז"ל שהזכרנו, שמאחר שהדורות מתמעטין וקשה להגיע לדרגה של מצוה כמאמרה לכל התרי"ג מצוות, לכן בא דוד והעמידן על "א", שעכ"פ אלו המצוות יקיימו בשלמות גמורה. עד שבא חבקוק והעמידן על אחת "וצדיק באמונתו יחיה". מה הפרוש "וצדיק באמונתו יחיה", האם כפי שההמון מבין ששואלים אחד האם אתה מאמין בבורא עולם והוא מסתכל בתמהון שבוודאי הוא מאמין ועל מה השאלה כלל? זה בוודאי לא מספיק בשביל שיהיה מקיים המצוה כמאמרה, וזה גם עדיין אינו בכלל צדיק באמונתו יחיה. צדיק באמונתו הוא דווקא

בספרים מובא שרמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה מכוונים כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים שבגוף האדם. והביאור בזה, שכל אדם יש לו איברים וגידים גשמיים, וכן הנפש יש בה רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים, וכל מצוה שמקיים מחייה את האבר הרוחני שכנגדה, ואם חיסר מצוה אחת, הרי הוא בעל מום חסר אבר אחד, וכן שס"ה גידים הם כנגד מצוות לא תעשה, ואם עובר על מצוה אחת מלא תעשה שבתורה, מזיק בזה לגיד הרוחני שכנגדה. ונמצא שכל מצוה ומצוה יש בה חלק מיוחד שמחיה ומקיים את האבר הרוחני שכנגדה, ולכן לא מספיק שאדם יעסוק רק בתלמוד תורה, אלא צריך גם לקיים תרי"ג מצוות, כדי להחיות בהם את נפשו. ולכאורה יש לשאול בזה גופא, מדוע נברא אדם עם רמ"ח איברים ושס"ה גידים, אמנם זו אינה קושיא, שהרי אמרו [פסחים נד, א'] שהתורה קדמה לעולם, ובזהו פר' תרומה אמרו אסתכל באורייתא וברא עלמא, והיינו שהקב"ה ברא את העולם לפי מה שכתוב בתורה, וכיון שהתורה יש בה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, לכן לכתחילה נברא אדם עם רמ"ח איברים ושס"ה גידים, כנגד תרי"ג מצוות האמורות בתורה. ויש להוסיף עוד בזה, כי הנה בוסק מסכת מכות איתא "רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", וצריך באור מדוע אי אפשר לזכות את ישראל גם בפחות מצוות. וכתב הרמב"ם בפרוש המשניות שם כי "מעיקר האמונה בתורה כי כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצוות כראוי וכהוגן ולא ישתף עימה כוונה מכוונת העולם בשום פנים אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה, זכה בה לחיי העולם הבא, ועל זה אמר רבי חנניא כי המצוות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה, ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה וכו' ויזכה לחיי העולם הבא".

יש הרבה דרגות בקיום המצוות לשמן, וכל אחד זוכה לעולם הבא כפי דרגתו וכוונתו בקיום המצוות, ומצינו בגמ' [פסחים ח, א] שהאומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, והיינו שאפילו אם מקיים את המצוות על מנת לקבל פרס, זוכה בהן לעולם הבא, אבל אין זה עולם הבא מושלם, מפני שאינו עושה מאהבה אלא לטובת